

Зоя АЛФЬОРОВА,

orcid.org/0000-0003-4698-9785

доктор мистецтвознавства, професор,
завідувача кафедри методологій крос-культурних практик
Харківської державної академії дизайну і мистецтв
(Харків, Україна) al055@ukr.net

ІСТОРИОГРАФІЯ КИТАЙСЬКОЇ СФЕРИ СУЧАСНОГО МИСТЕЦТВА: ДЕЯКІ АСПЕКТИ ПРОБЛЕМИ (СТАТТЯ ПЕРША)

Метою дослідження є мистецтвознавчий аналіз основних праць, насамперед китайських науковців, в сфері сучасного мистецтва Китаю. Методологія дослідження базується на морфологічному підході, завдяки якому сфера сучасного мистецтва розглядається як новітнє гібридне морфологічне утворення, джерелом якого є трансформації образотворчого мистецтва та інших видів мистецтва новітньої доби. Використовуються принципи систематизації та узагальнення досліджуваної проблеми, історико-хронологічний, порівняльно-аналітичний метод аналізу, методи контекстуального та інтертекстуального аналізу. У роботі здійснена спроба відстежити зв'язок між трансформаціями китайського суспільства під впливом реформ Ден Сяопіна та глобалізації світових процесів та початком формування сфери сучасного мистецтва в Китаї. У статті показано, що виокремились чотири періоди становлення зазначеної сфери і, відповідно, «проблемного поля» її дослідження.

Згідно з результатами дослідження, вперше запропоновано системне осмислення історіографії зазначеної проблеми. Також запропонована наступна періодизація становлення історіографії китайської сфери сучасного мистецтва: перший, латентний, етап (до реформ початку 1980-х років); етап реформ та відкриття Китаю світові (1978–1989 рр.); третій етап: пост-1989 та 1990-і роки; четвертий етап – етап інституціоналізації та академічне визнання китайської сфери сучасного мистецтва (2000-ті роки – теперішній час). Саме під час четвертого етапу становлення китайської історіографії зазначеної проблеми відбулось стійке усвідомлення необхідності досліджувати сфери сучасного мистецтва в Китаї. З'ясовано, що накопичення інформації про розвиток цієї сфери в мистецві Китаю, поступово призвело до «дослідницького вибуху» в 2010 роки, коли почали оформлюватись основні «тренди» в історіографії зазначеної проблеми. Усвідомлюючи її багатовимірність у перспективі планується продовжити аналіз історіографії розвитку інноваційних арт практик китайської сфери сучасного мистецтва.

Ключові слова: Китай, сучасне мистецтво, історіографія проблеми, образотворче мистецтво.

Zoya ALFOROVA,

orcid.org/0000-0003-4698-9785

Doctor of Art History, Professor,
Head of the Department of Methodologies of Cross-Cultural Practices
Kharkiv State Academy of Design and Arts
(Kharkiv, Ukraine) al055@ukr.net

HISTORIOGRAPHY OF THE CHINESE SPHERE OF CONTEMPORARY ART: SOME ASPECTS OF THE PROBLEM (ARTICLE ONE)

The aim of the study is an art historical analysis of the main works, primarily by Chinese scholars, in the field of contemporary Chinese art. **The research methodology is based** on a morphological approach, thanks to which the field of contemporary art is considered as a new hybrid morphological formation, the source of which is the transformation of fine art and other types of art of the modern era.

The principles of systematization and generalization of the problem under study, historical-chronological, comparative-analytical method of analysis, methods of contextual and intertextual analysis **are used**. The work attempts to trace the connection between the transformations of Chinese society under the influence of Deng Xiaoping's reforms and the globalization of world processes and the beginning of the formation of the sphere of contemporary art in China. The article shows that four periods of the formation of the specified sphere and, accordingly, the "problem field" of its research have been distinguished. According to the results of the study, a systematic understanding of the historiography of the specified problem was proposed for the first time. The following periodization of the formation of the historiography of the Chinese sphere of contemporary art was also proposed: the first, latent, stage (before the reforms of the early

1980s); the stage of reforms and opening up of China to the world (1978–1989); the third stage: post-1989 and 1990s; the fourth stage is the stage of institutionalization and academic recognition of the Chinese sphere of contemporary art (2000s–present). It was during the fourth stage of the formation of the Chinese historiography of the specified problem that a steady awareness of the need to research the spheres of contemporary art in China occurred.

It was found that the accumulation of information about the development of this sphere in the Chinese artist gradually led to a “research explosion” in the 2010s, when the main “trends” in the historiography of the mentioned problem began to take shape. Realizing its multidimensionality, it is planned to continue the analysis of the historiography of the development of innovative art practices in the Chinese sphere of contemporary art in the future.

Key words: China, contemporary art, historiography of the problem, fine arts.

Постановка проблеми. Актуальність проблем розвитку китайської сфери сучасного обумовлена, перш за все, соціально-культурними змінами у Китаї, адже швидкий урбанізаційний та економічний розвиток країни трансформує традиційні цінності, що впливає на художнє самовираження художників. Масштабні інсталяції Цай Гоцяня з використанням пороку та вибухів метафорично відображають нестабільність сучасного Китаю, протиріччя між традицією та модернізацією. А творчість Лю Боліна – «невидимої людини», художник, який у своїх фотографіях «розчиняється» на тлі міського середовища, критикує втрату індивідуальності в урбанізованому китайському суспільстві. Зростання середнього класу та культурної саморефлексії посилює інтерес до сучасного мистецтва як способу інтерпретації нових реалій. Втім, державний контроль за культурною сферою дещо обмежує можливості митців для вільного висловлювання. Питання залишається важливим, оскільки воно відображає конфлікт між творчою свободою сучасних китайських митців та державною ідеологією. Так, Ай Вейвей, славетний сучасний художник, є одним із найвідоміших критиків китайського режиму. Його проекти, наприклад, *Sunflower Seeds* (2010, Tate Modern), присвячені масовості, індивідуалізму та соціальної пам'яті. Він був заарештований у 2011 році, його роботи часто забороняються у Китаї. А у 2019 році виставка «Квіти на цвинтарі» сучасного художника Бао Пеншаня була закрита в Шанхаї через «неприйнятні» політичні натяки. По-друге, на сьогодні китайські художники все частіше беруть участь у міжнародних бієнале, виставках та мистецьких колабораціях. Цей аспект розвитку китайської сфери сучасного мистецтва є актуальним, оскільки викликає зіткнення західних та східних естетичних систем, а також питання збереження культурної ідентичності художників Китаю. Насьогодні художники знаходяться між повагою до класичного китайського мистецтва та бажанням експериментувати з новими формами та медіа. Актуальність дослідження історіографії китайської сфери сучасного мистецтва як науковцями самої країни, так і закордонними дослідни-

ками обумовлена також прагненням осмислення пошуку національної художньої мови в умовах модернізації та траєкторіями зближення різних естетичних систем між собою в умовах глобалізованого мистецтва.

Аналіз досліджень. Обсяг публікацій, присвячених проблемі, зростає з кожним роком. Причиною такого зростання наукових публікацій є динамічний розвиток практики китайської сфери сучасного мистецтва, її інтеграції в міжнародний мистецький простір. Україна теж не знаходиться на узбіччі цього процесу. Останнім часом з'являються україномовні наукові публікації, які стосуються різних аспектів проблеми. Ще у 2013 році, в своїй статті Хао Сяо Хуа звернувся до актуальних проблем китайського мистецтва другої половини XX – початку XXI ст. в контексті традицій та новітніх естетичних концепцій. В ній згадувалось про те, що нині формується сфера китайського сучасного мистецтва (Хао Сяо Хуа, 2013). В 2017 році в статті Між гохуа і сіянхуа: розвиток реалістичного живопису в Китаї у XX–XXI ст. (на прикладі жіночого портрету) Ген Чжужун звернув увагу на те, як трансформується реалістичний живопис Китаю під впливом глобалізованої культури (Чжужун Ген, 2017). В своїй дисертаційній роботі Гу Сінчень проаналізував науковий дискурс дослідження традиційного живопису Китаю в європейському та американському мистецтвознавстві (Гу Сінчень, 2021). На жаль, сфера сучасного мистецтва залишилась поза об'єктом цього цікавого дослідження. У спільній статті Ю. Бабуніч та К. Сяовена проаналізовані дослідження соціальних і культурних аспектів розвитку сучасного китайського живопису. Автори звертають увагу на концепцію художньої освіти Кая Юань-пєя, яка на сьогодні лежить в основі багатьох шкіл підготовки художників країни (Бабуніч & Сяовен, 2022). Гао Сяотянь в своїй публікації аналізує соціокультурний контекст трансформацій в образотворчій сфері Китаю на сучасному етапі (Гао Сяотянь, 2022), вказуючи на ті чинники, які спричинили формування сфери сучасного мистецтва країни. Пізніше, у 2025 році Гао Сяотянь захистив дисертацію, в якій доволі ґрунтовно проаналізував

практику багатьох китайських сучасних художників (Гао Сяотянь, 2025). А. Корнєв, характеризує базові принципи китайського національного пейзажу, осмислює висновки вже існуючих досліджень та висвітлює різні аспекти мистецтвознавчої дискусії із зазначеної проблеми (Корнєв, 2022). Чжу Цзяньсюнь, вивчаючи творчі пошуки китайських живописців другої половини XX століття, згадує про ті інновації, які відбуваються в царині образотворчого мистецтва Китаю наприкінці XX ст. (Чжу Цзяньсюнь, 2023). Лю Хаотянь в своїй дисертації досліджує стильовий напрям в сучасному живописі Китаю – навий реалізм – на прикладі творчості китайських художників Лен Цзюня, Ши Чона, Лю І. Ван Ідуна (Лю Хаотянь, 2025). А Го Цзіньюань в дисертації «Живопис Олександра Животкова в контексті філософсько-естетичної традиції Сходу» звертає увагу на суттєве зближення філософсько-естетичних традицій Сходу та Заходу в сучасному живописі (Го Цзіньюань, 2025). А спільний статті В. Тарасова та У. Менфей, присвячений колажу у художніх практиках китайських митців «генерації нових», засвідчують здатність китайських художників до діалогу з європейським безпредметним та не фігуративним живописом (Тарасов & У. Менфей, 2025). Безумовно, наявний перелік останніх українських публікацій з проблеми не є повним. Але, втім, історіографія китайської сфери сучасного мистецтва продовжує цікавити як китайських, так і закордонних дослідників. Ось чому ліквідація певних лакун в цій проблемі вбачається актуальною.

Мета статті. Метою дослідження є мистецтвознавчий аналіз основних праць, насамперед китайських науковців, в сфері сучасного мистецтва Китаю. Ставляться завдання: проаналізувати основні аспекти проблеми розвитку китайської сфери сучасного мистецтва; зробити періодизацію розвитку історіографії китайської сфери сучасного мистецтва, з'ясувати напрями наукової думки Китаю в цій царині; виявити основні ідеї дослідників сфери сучасного мистецтва цієї країни та надати характеристику науковим публікаціям щодо зазначеної проблеми.

Методологія дослідження базується на ідеях автора, висловлених в одноосібній монографії (Алфьорова, 2008) та морфологічному підході, завдяки якому сфера сучасного мистецтва розглядається як новітнє гібридне морфологічне утворення, джерелом якого є трансформації образотворчого мистецтва та інших видів мистецтва новітньої доби (Алфьорова, 2024). Також використовуються принципи систематизації та уза-

гальнення досліджуваної проблеми та історико-хронологічний метод аналізу, який досліджує розвиток мистецьких процесів у часі та дозволяє простежити, як змінювалися погляди на сучасне мистецтво в різні періоди, які школи та напрями вирізнялися; порівняльно-аналітичний метод аналізу, доречний при аналізі різних трактувань тих самих явищ в історіографії; методи контекстуального та інтертекстуального аналізу. Контекстуальний аналіз розглядає сферу сучасного мистецтва у контексті соціально-політичної та культурної ситуації в Китаї, а метод інтертекстуального аналізу сприяє виявленню взаємозв'язків між різними текстами та трактуваннями.

Виклад основного матеріалу. Соціально-культурні зміни у Китаї, швидкий розвиток мегаполісів, модернізація та розшарування суспільства змушують художників переосмислювати китайську ідентичність в інноваційних художніх формах. Під сферою сучасного мистецтва Китаю ми розуміємо сукупність художніх практики, які розвивалися з кінця 1970-х років і орієнтовані на експеримент, особисте вираження та міжнародну візуальну мову. Ця сфера включає різні за походженням мистецькі морфологічні утворення (напрями, художні форми та новітні засоби художньої виразності), які є гібридними, дисипативними та трансгресуючи ми за своєю онтологією. Характерними соціокультурними ознаками творів цієї сфери є критичне ставлення до політики, культури та традиційних форм китайського мистецтва. В цьому сенсі сфера сучасного мистецтва є новітнім типом середовища взаємодії художника із суспільством, владою та глобальним мистецтвом.

Основними причинами формування сфери сучасного мистецтва у Китаї є політичні реформи (період з 1978 р.) та відкриття країни для світу, коли • після смерті Мао Цзедун та приходу до влади Ден Сяопіна розпочався процес лібералізації економіки та культури. Саме тоді художники отримали більше свободи, а також доступ до західної інформації, стилів та техніки. • Травматичний досвід політичних репресій, нав'язаного соціалістичного реалізму та руйнування усталених суспільних зв'язків в період Культурної революції викликав потребу у переосмисленні художньої мови та власної культурної спадщини. Оскільки після 1980-х рр. розпочався активний культурний обмін: міжнародні виставки, поїздки художників за кордон, публікації та переклади західної теорії, то ідеї модернізму, постмодернізму, концептуалізму почали активно освоюватися китайськими авторами. • Академії Китаю почали поступово виходити з-під тотального контролю

соціалістичного реалізму, підтримуючи експерименти та нові форми, а глобалізація арт-ринку з 1990-х рр. призвела до того, що китайські художники почали брати активну участь у міжнародних бієнале, ярмарках, галереях. Це стимулювало створення локального арт-ринку та підтримувало нових авторів з інноваційним інструментарієм створення власного художнього висловлювання. Сучасне мистецтво Китаю – це унікальне явище, яке виникло в результаті зіткнення авторитарної культурної традиції з потребою у свободі самовираження та глобальними художніми трендами. Воно охоплює як соціально-політичну критику, так і формальні експерименти, відіграючи значну роль у міжнародному культурному ландшафті. Ось чому як в самій країні, так і за кордоном поступово почав формуватись масив різноманітних наукових досліджень сфери китайського сучасного мистецтва. Історіографія сучасного мистецтва Китаю є складним і багатоплановим процесом, що відображає як внутрішні культурно-політичні трансформації, так і зовнішні впливи.

Розвиток історіографії сфери сучасного мистецтва можна розділити на кілька етапів. Латентний етап: До початку реформ та відкритості історіографія мистецтва в Китаї перебувала під жорстким ідеологічним контролем. Основна увага приділялася соцреалізму та пропагандистському мистецтву («революційному реалізму»), що прославляв комуністичну партію, Мао Цзедуна, працю, армію. Сучасне мистецтво у західному значенні практично не вивчалось і не визнавалось легітимним об'єктом дослідження. Теоретична база китайських мистецтвознавчих досліджень будувалася на марксистсько-ленінській естетичності. Альтернативні соцреалізму художні форми та напрями форми (абстракція, перформанс, концепт-арт тощо) вважались «буржуазними» і часто зазнавали репресій.

Етап реформ та відкриття (1978–1989 рр.): після приходу до влади Ден Сяопіна розпочалася політика реформ, що спричинила культурну «відлигу», з'являється інтерес до західних теорій мистецтва, в країну надходять переклади текстів з мистецтвознавства та філософії, виникають перші групи художників-авангардистів (наприклад, група «Зірки» – Xing Xing) та перша хвиля незалежної критики. Це період збору першоджерел, дотичних до творчості сучасних художників Китаю. Публікації про мистецтво стають різноманітнішими, з'являються перші спроби систематичного опису та аналізу нових художніх форм.

Третій етап: пост-1989 та 1990-і роки, це період розвитку в Китаї незалежної критики та інститу-

ціоналізації перших зародків сфери сучасного мистецтва в країні. Після 1989 року сучасне мистецтво йде у напівлегальний або частково підпільний простір. Тим не менш, посилюється вплив міжнародних кураторів та критиків – китайське мистецтво починає брати активну участь у глобальних бієнале. Виникають незалежні галереї, некомерційні простори, а також критики та історики, які працюють поза академічною системою. На Заході виходять кілька книг Дж. Кехилла, в тому числі і книга 1980-го року випуску (Cahill, 1980), книга С. Буш та К. Мерка «Теорії мистецтв у Китаї» (Bush & Murk, 1983) та кілька інших, в яких, на жаль, повністю відсутні згадки про сучасне мистецтво Китаю як окрему сферу. Але трохи пізніше в англomовній версії виходить книга Анжі Чжана «Історія китайського образотворчого мистецтва», в якій згадуються інноваційні художні форми, непридатні традиційному китайському живопису (Anzhi Zhang, 1992). Девід Елліот публікує виставковий каталог та текстову збірку, яка супроводжувала знакову експозицію «China's New Art, Post-1989». Вона вперше пройшла в Гонконгу 1993 року і стала першим великим міжнародним показом китайського експериментального (сучасного) мистецтва після 1989 р. (Elliot, 1993). Лю Сяодун, Ван Гуан'ї, Ай Вейвей, художники, які починають працювати в цей період, вплинули на сприйняття сучасного китайського мистецтва за кордоном. Китайські арт куратори та критики такі, Фу Цзюнь, Гао Мінлу та Хоу Ханьжоу починають формувати наратив про китайське сучасне мистецтво як частину глобального дискурсу.

Четвертий етап – це етап інституціоналізації та академічне визнання китайської сфери сучасного мистецтва (2000-ті роки – теперішній час). Оскільки сучасне мистецтво Китаю поступово входить до університетських програм, академічних журналів та музеїв, то з'являються спеціалізовані дослідження, дисертації, монографії, присвячені як окремим художникам, так і цілим напрямкам. У цей час виникають великі музеї сучасного мистецтва (наприклад, UCCA, М+ у Гонконгу), активно розвиваються кураторські практики. Зрозуміло, що на ці процеси активно реагує і мистецтвознавчий дискурс. Кілька тенденцій оформлюються відносно досліджень китайської сфери сучасного мистецтва. Перша тенденція – збір на публікацію першоджерел, які стосуються становлення цієї сфери: у цей період у важливій праці «Сучасне мистецтво Китаю: первинні документи» за редакцією Ву Хуна та Тіанзі Цяя були зібрані первинні документи (маніфести, есе та інтерв'ю), які відігравали ключову роль у формуванні сучасного

китайського мистецтва (Chinese Contemporary Art, 2010). Ву Хун в дослідженні «Китайське мистецтво 1980-х років: вплив Нової хвилі» аналізував вплив руху «Нова хвиля» у формуванні сфери сучасного мистецтва в Китаї (Wu Hung, 2000). А в книзі Лі Мей «Соціально-політичні коментарі в сучасному китайському мистецтві» (Li Mei, 2021) охарактеризована роль реформ Ден Сяопіна в становленні китайського сучасного мистецтва. Також в своїй книзі «Мистецтво реформ: китайська візуальна культура епохи Ден Сяопіна» Чень Чжу торкається проблеми впливу реформ 1980-х років на становлення сфери сучасного мистецтва в Китаї (Chen Zhu, 2012). Поступово майже в кожному дослідженні, яке стосується сучасного мистецтва в Китаї, дослідники характеризують цей вплив.

Друга тенденція – уведення інформації про твори китайських художників сучасного мистецтва в узагальнюючі праці дослідників. Англومовні синологи-мистецтвознавці, такі як Дж. Кехілл (Cahill, 2013), Крейг Клунас (Clunas, 2009), Дж. Чавес (Chavez, 2014), К. Маккінзі (Mackenzie, 2013) та інші, оновлюючи матеріали по розвитку китайського образотворчого мистецтва ХХ – початку ХХІ ст., почали дописувати свої роботи за рахунок коротких характеристик артпроектів сучасних художників Китаю. До прикладу, узагальнююча наукова праця Крейга Клунаса «Мистецтво в Китаї» (Clunas, 2009) містила також певну інформацію про сучасне китайське мистецтво як його розуміє автор. У цій книзі надано короткий огляд історії та сучасного стану китайського мистецтва. Автор досліджує як традиційні, так і сучасні форми мистецтва, приділяючи увагу їх еволюції та значенню. Втім, публікація Крейга Клунаса є доволі описовою, а аналіз еволюції зображальної сфери не містить висновків щодо морфологічних змін в цій сфері. Цікавими стали також монографії таких відомих китайських дослідників як Гао Мінлу та інші. Так, Гао Мінлу в «Історії китайського сучасного образотворчого мистецтва, 1985–1986» ще в 1991 р. увів в обіг деяку інформацію про сферу сучасного мистецтва в країні (高名禄, 1991), але пізніше – в 1997 році мистецтвознавець видав окрему книгу по авангардному мистецтву Китаю, в якій виявив зв'язок між китайським авангардом та сферою сучасного мистецтва, зародки якої лише почали проявлятися в країні (高名禄, 1997). І вже на початку ХХІ ст. Гао Мінлу почав доволі ґрунтовно описувати сферу сучасного мистецтва. Вийшли його книги «Відокремлені методи, відокремлена сучасність» (高名禄, 2005) та «Стіна: історія та межі китайського сучасного мистецтва» (高名禄, 2006).

Лі Чао в «Історії сучасного китайського олійного живопису у Шанхаї» теж звертає увагу на поступове формування зародків інноваційних художніх форм в Шанхаї (李超, 2007). Ці та інші узагальнюючі праці поступово увели у свідомість наукової свідомості необхідність вивчати новітнє «проблемне поле» інноваційних мистецьких практик в Китаї.

Третя тенденція історіографії останнього періоду – це прагнення описати та дослідити власне ці мистецькі практики. Тут важливими аспектами осмислення проблеми стали: розвиток локальної історіографії з критикою західного колоніального погляду на китайське мистецтво; активне співробітництво між китайськими та зарубіжними дослідниками та формування «альтернативних історій» – увагу до жінок-художниць, регіональних шкіл, перформативних практик та аналіз постмодерністських тенденцій в китайському мистецтві. В своїй книзі Дао Цзи проаналізував системи мистецтва постмодернізму (道子, 2001) та дійшов висновку, що за наявності постмодерністських тенденцій, китайські художники прагнуть зберегти власну національну ідентичність. Пол Гладстон в дослідженні «Сучасне китайське мистецтво: критична історія» (Gladston, 2014) пропонує критичний огляд сучасного китайського мистецтва, досліджуючи його основні напрямки та творчість ключових художників сфери сучасного мистецтва Китаю. Автор аналізує культурні та політичні контексти, що впливають на мистецтво країни та розглядає як традиційні, так і сучасні форми мистецтва. В книзі Бу Ша про сучасне китайське мистецтво (不煞, 2004) розкриваються особливості китайських сучасних колажних практик, А Ван Чун в книзі «Глобалізація та трансформація сучасного китайського мистецтва» (Wang Chun, 2019) звертає увагу на те, постмодерні тенденції в китайському сучасному мистецтві та процеси глобалізації в світі лише доповнюють одні одних.

З 2010-х рр. в Китаї спостерігається збільшення уваги до питань ідентичності, постколоніалізму, екологічного мистецтва, цифрових медіа в контексті розвитку сфери китайського сучасного мистецтва. Можна казати про зростання в китайському професійному мистецькому середовищі до досліджень «локальної модерності» та намагання інтерпретувати китайське сучасне мистецтво поза західними естетичними концепціями. На сьогодні нове покоління мистецтвознавців та кураторів пропонує ревізію як офіційного, так і раннього «незалежного» критичного наративу. Наявність інтердисциплінарних підходів (з використанням засад соціології, культурології та філософії),

включення питань міграції, діаспори, глобалізації та зростання ролі приватних архівів сучасних митців та урізноманітнення цифрових платформ презентації особистої документації представників сучасного мистецтва Китаю – сучасні тренди дослідницької думки в країні.

Висновки. Таким чином, основними аспектами проблеми розвитку китайської сфери сучасного мистецтва є вплив процесів глобалізації та економічних реформ Ден Сяопіна на становлення цієї сфери країни; трансформації китайського суспільства та демократизація образотворчого мистецтва за рахунок появи нових художніх форм, напрямів, шкіл тощо; цифрові технології новітнього часу та їх вплив на мистецькі практики інноваційного характеру тощо. Запропонована періодизація становлення сфери сучасного мистецтва в Китаї містить характеристику чотирьох основних періодів, під час яких власне визначається об'єкт та предмет історіографії зазначеної проблеми. В останній період відбувається певний «дослідницький вибух» як в національній китайській

історіографії, так і в закордонній дослідницькій царині, відносно зазначеної проблеми, «оформлюються» сучасні історіографічні «тренди», які спрямовують дослідницьку цікавість науковців. Вкрай короткий аналіз основних ідей дослідників сфери сучасного мистецтва Китаю свідчить про намагання китайських мистецтвознавців описати різноманітну практику сучасних митців, підкреслити зв'язок їх творчості з національним культурним та мистецьким доробком. Треба зазначити, що вивчаючи естетичні теорії Заходу, китайські науковці доволі критично оцінюють їх вплив на вітчизняну мистецтвознавчу думку. Західні дослідники Китаю, навпаки, вбачають динамічне зближення закордонного мистецтвознавчого дискурсу з китайським. Можна дійти висновку, що таке зближення відбувається, але його темпи та результати оцінюються сторонами по-різному.

Перспективою подальшого аналізу є детальне осмислення праць, присвячених різноманітним інноваційним мистецьким практикам китайської сфери сучасного мистецтва.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Алфьорова З.І. Морфологія як методологічний дискурс в мистецтвознавстві. Методологія крос-культурних досліджень аудіовізуальних та візуальних практик : колективна монографія [наук. ред. : З. І. Алфьорова]. Харків : Видав. центр ХДАДМ, 2024. 205 с., 9-28.
2. Алфьорова, З. І. Межі видимого. Становлення візуального мистецтва : монографія. Харків : ХДАК, 2008. 267 с. Бібліогр.: с. 247-267.
3. Бабуніч Ю., Сяовен К. Дослідження соціальних і культурних аспектів розвитку сучасного китайського живопису. *Вісник Львівської національної академії мистецтв* 2022. Вип. № 49. С. 89-96. DOI: 10.37131/2524-0943-2022-49-10.
4. Гао Сяотянь. Соціокультурний контекст трансформацій в образотворчій сфері Китаю на сучасному етапі. Theoretical and practical scientific achievements: research and results of their implementation: collection of scientific papers «SCIENTIA» with Proceedings of the III International Scientific and Theoretical Conference, September 30, 2022. Pisa, Italian Republic: European Scientific Platform. 130 p. Pp. 127-128. ISBN 979-8-88796-803-2, DOI 10.36074/scientia-30.09.2022.
5. Гао Сяотянь. Трансформація морфології зображальної сфери сучасного Китаю: контекст, принципи, типологія: автореф. дис. Ph (D) за спец. 023. ; Харків. держ. акад. дизайну і мистецтв. Харків, 2025. 257 с.
6. Го Цзіньюань. Живопис Олександра Животкова в контексті філософсько-естетичної традиції Сходу: автореф. дис. Ph (D) за спец. 023. Харків. держ. акад. дизайну і мистецтв. Харків, 2025. 212 с.
7. Гу Сінчен. Науковий дискурс дослідження традиційного живопису Китаю в європейському та американському мистецтвознавстві: автореф. дис. Ph (D) за спец. 023. Харків: ХДАК, 2021. 340 с.
8. Корнев А. Базові принципи китайського національного пейзажу: дослідження та дискусії. *Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка*. 2022. № 57. Т.1., 137-143.
9. Лю Хаотянь. Новий реалізм у творчості китайських художників. Лен Цзюнь, Ши Чон, Лю І. Ван Ідун : автореф. дис. Ph (D) за спец. 023. ; Харків. держ. акад. дизайну і мистецтв. Харків, 2025. 203 с.
10. Тарасов В., У Меньфей. Колаж у художніх практиках китайських митців «генерації нових». *Актуальні питання гуманітарних наук*. Вип. 86, том 3, 2025, 119-124.
11. Хао Сяо Хуа. Актуальні проблеми китайського мистецтва другої половини XX – початку XXI ст. в контексті традицій та новітніх естетичних концепцій. *Народознавчі зошити*. № 5. 2013, 920-926.
12. Чжижун Ген. Між гохуа і сяньхуа: розвиток реалістичного живопису в Китаї у XX – XXI ст. (на прикладі жіночого портрету). *Вісник Харківської державної академії дизайну і мистецтв* : зб. наук. пр. Харків : ХДАДМ, 2017. № 3, 94-104.
13. Чжу Цзяньсюнь. Творчі пошуки китайських живописців другої половини XX століття: У Гуаньжун, Чжу Децзюнь, Зао Ву-Кі. *Art and design*, 2023. № 2 (22), 237-248.
14. Anzhi Zhang. A History of Chinese Painting. Beijing: China Books & Periodicals, 1992. 244 p.
15. Bush S., Murk C. Theories of the Arts in China. New Jersey: Princeton University Press, 1983. 478 p.
16. Cahill J. An Index of Early Chinese Painters and Painting: T'ang, Sung, and Yuan. Berkeley: University of California Press, 1980. 400 p.

17. Cahill J. Chinese Painting: A Pictorial History. Beijing: SDX Joint Publishing Company, 2013. 254 p.
18. Chaves J. The Chinese Painter As Poet. Chicago: Art Media Resources, 2000. 159 p.
19. Chen Zhu. Art of Reform: Chinese Visual Culture in the Era of Deng Xiaoping. Yale University Press. 2012. 320 p.
20. Chinese Contemporary Art: Primary Documents./ ed. By Wu Hung, Tianzi Cai. Museum of Modern Art. 2010.
21. Clunas, Craig. Art in China. Oxford; New York: Oxford University Press, 2009. 276 p.
22. Elliot, David. China's New Art, Post-1989. Hong Kong. Hong Kong University Press, 1993. 284 p.
23. Gladston, Paul. Contemporary Chinese Art: A Critical History. London: Reaktion Books, 2014. 318 p.
24. Li, Mei. Social and Political Commentary in Chinese Contemporary Art. Beijing Arts Press, 2021.
25. Mackenzie, Colin (ed.); Keith Pratt, Jeffrey Moser & Katie Hill. The Chinese Art Book. London; New York: Phaidon Press Limited; Phaidon Press Inc. 2013, 352 p.
26. Wang, Chun. Globalization and the Transformation of Chinese Contemporary Art. Beijing University Press, 2019.
27. Wu Hung. Chinese Art in 1980s: The Impact of the New Wave. Cambridge University Press. 2000. 320 p.
28. 高明祿。中國現代美術史, 1985–1986。上海: 上海人民出版社, 1991. 731頁
29. 高明祿。中國前衛藝術。南京: 江蘇美術出版社, 1997. 296頁
30. 高明祿。分離的方法, 分離的現代性。上海, 2005. 644頁
31. 高明祿。牆是中國當代藝術的歷史和邊界。北京: 中国人民大学出版社, 2006. 344頁
32. 陶吉。《后 代 術系》。重, 2001年。644。
33. 李超 中国 代油画史 上海: 上海 画出版社, 2007. 392
34. 不是莎。論中國當代藝術, 上海, 上海大學, 2004年。

REFERENCES

1. Alforova Z.I. (2024). Morfolohiia yak metodolohichniy diskurs v mystetstvoznavstvi. [Morphology as a methodological discourse in art history]. Metodolohiia kros-kulturnykh doslidzhen audiovizualnykh ta vizualnykh praktyk : kolektyvna monohrafiia [nauk. red. : Z. I. Alforova]. Kharkiv : Vydav. tsentr KhDADM, 205 s., 9-28 [in Ukrainian].
2. Alforova, Z. I. (2008). Mezhi vydymoho. Stanovlennia vizualnogo mystetstva : monohrafiia. [The Limits of the Visible. The Formation of Visual]. Kharkiv: KhDAK, 267 s. Bibliohr.: s. 247-267 [in Ukrainian].
3. Babunych Yu., Siaovent K. (2022). Doslidzhennia sotsialnykh i kulturnykh aspektiv rozvytku suchasnoho kytaiskoho zhyvopysu [Research on the social and cultural aspects of the development of modern Chinese painting]. *Visnyk Lvivskoi natsionalnoi akademii mystetstv*, Vyp. № 49. S. 89-96. DOI: 10.37131/2524-0943-2022-49-10 [in Ukrainian].
4. Hao Siao Tian (2022). Sotsiokulturnyi kontekst transformatsii v obrazotvorchii sferi Kytau na suchasnomu etapi [The sociocultural context of transformations in the visual arts sphere of China at the present stage]. Theoretical and practical scientific achievements: research and results of their implementation: collection of scientific papers «SCIENTIA» with Proceedings of the III International Scientific and Theoretical Conference, September 30, Pisa, Italian Republic: European Scientific Platform. 130 r. Rr. 127-128. ISBN 979-8-88796-803-2, DOI 10.36074/scientia-30.09.2022. [in Ukrainian].
5. Hao Siao Tian (2025). Transformatsiia morfolohii zobrazhanoi sfery suchasnoho Kytau: kontekst, pryntsyipy, typolohiia [Transformation of the Morphology of the Visual Sphere of Modern China: Context, Principles, Typology]: avtoref. dys. Ph (D) za spets. 023. ; Kharkiv. derzh. akad. dyzainu i mystetstv. Kharkiv, 257 s. [in Ukrainian].
6. Ho Tsziniuan (2025). Zhyvopys Oleksandra Zhyvotkova v konteksti filosofsko-estetychnoi tradytsii Skhodu [Painting by Alexander Zhyvotkov in the context of the philosophical and aesthetic tradition of the East]: avtoref. dys. Ph (D) za spets. 023. Kharkiv. derzh. akad. dyzainu i mystetstv. Kharkiv, 212 s. [in Ukrainian].
7. Hu Sinchen (2021). Naukovyi diskurs doslidzhennia tradytsiinoho zhyvopysu Kytau v yevropeiskomu ta amerykanskomu mystetstvoznavstvi [Scientific discourse on the study of traditional Chinese painting in European and American art criticism]: avtoref. dys. Ph (D) za spets. 023. Kharkiv: KhDAK, 340 s. [in Ukrainian].
8. Korniev A. (2022). Bazovi pryntsyipy kytaiskoho natsionalnogo peizazhu: doslidzhennia ta dyskusii [Basic Principles of Chinese National Landscape: Research and Discussion]. *Aktualni pytannia humanitarnykh nauk: mizhvuzivskyi zbirnyk naukovykh prats molodykh vchenykh Drohobyskoho derzhavnogo pedahohichnogo universytetu imeni Ivana Franka*, № 57. T.1., 137-143 [in Ukrainian].
9. Liu Khaotian (2025). Novyi realizm u tvorchosti kytaiskykh khudozhnykiv. Len Tsiun, Shy Chon, Liu I. Van Idun [New realism in the work of Chinese artists. Len Jun, Shi Chong, Liu Yi, Wang Yi]: avtoref. dys. Ph (D) za spets. 023. ; Kharkiv. derzh. akad. dyzainu i mystetstv. Kharkiv, 203 s. [in Ukrainian].
10. Tarasov V., U Menfei (2025). Kolazh u khudozhnikh praktykakh kytaiskykh myttsiv «heneratsii novykh» [Collage in the artistic practices of Chinese artists of the "new generation"]. *Aktualni pytannia humanitarnykh nauk*. Vyp. 86, tom 3, 119-124 [in Ukrainian].
11. Khao Siao Khua (2013). Aktualni problemy kytaiskoho mystetstva druhoi polovyny KhKh – pochatku KhKhI st. v konteksti tradytsii ta novitnikh estetychnykh kontseptsii. [Current problems of Chinese art of the second half of the 20th – early 21st centuries in the context of traditions and new aesthetic concepts]. *Narodoznachchi zoshyty*. № 5, 920-926 [in Ukrainian].
12. Chzhzyhun Hen (2017). Mizh hokhua i siiankhua: rozvytok realistichnogo zhyvopysu v Kytai u XX – XXI st. (na prykladi zhinochoho portretu) [Between Guohua and Xianghua: the development of realistic painting in China in the 20th – 21st centuries (using the example of a female portrait)]. *Visnyk Kharkivskoi derzhavnoi akademii dyzainu i mystetstv* : zb. nauk. pr. Kharkiv : KhDADM, № 3, 94-104 [in Ukrainian].
13. Chzhu Tsziansiun (2023). Tvorchy poshuky kytaiskykh zhyvopystsiv druhoi polovyny KhKh stolittia: U Huanchzhun, Chzhu Detsiun, Zao Vu-Ki [Creative searches of Chinese painters of the second half of the 20th century: Wu Guanzhong, Zhu Dequn, Zao Wu-Ki]. *Art and design*, № 2 (22), 237-248 [in Ukrainian].
14. Anzhi Zhang. (1992). A History of Chinese Painting. Beijing: China Books & Periodicals, 244 p.
15. Bush S., Murk C. (1983). Theories of the Arts in China. New Jersey: Princeton University Press, 478 p.

16. Cahill J. (1980). *An Index of Early Chinese Painters and Painting: T'ang, Sung, and Yuan*. Berkeley: University of California Press, 1980. 400 p.
17. Cahill J. (2013). *Chinese Painting: A Pictorial History*. Beijing: SDX Joint Publishing Company, 254 p.
18. Chaves J. (2000). *The Chinese Painter As Poet*. Chicago: Art Media Resources, 159 p.
19. Chen Zhu (2012). *Art of Reform: Chinese Visual Culture in the Era of Deng Xiaoping*. Yale University Press, 320 p.
20. *Chinese Contemporary Art: Primary Documents*. / ed. By Wu Hung, Tianzi Cai. (2010). Museum of Modern Art.
21. Clunas, Craig. (2009). *Art in China*. Oxford; New York: Oxford University Press, 276 p.
22. Elliot, David (1993). *China's New Art, Post-1989*. Hong Kong. Hong Kong University Press, 284 p.
23. Gladston, Paul (2014). *Contemporary Chinese Art: A Critical History*. London: Reaktion Books, 318 p.
24. Li, Mei (2021). *Social and Political Commentary in Chinese Contemporary Art*. Beijing Arts Press
25. Mackenzie, Colin (ed.); Keith Pratt, Jeffrey Moser & Katie Hill (2013). *The Chinese Art Book*. London; New York: Phaidon Press Limited; Phaidon Press Inc. 352 p.
26. Wang, Chun (2019). *Globalization and the Transformation of Chinese Contemporary Art*. Beijing University Press.
27. Wu Hung (2000). *Chinese Art in 1980s: The Impact of the New Wave*. L. Cambridge University Press, 320 p.
28. 高明祿 (1991)。中國現代美術史, 1985–1986 [History of Chinese Contemporary Fine Art, 1985–1986]上海: 上海人民出版社731頁。–Shanghai [in Chinese].
29. 高明祿(1997)。中國前衛藝術[Chinese Avant-garde Art].南京 : 江蘇美術出版社, 296頁–Nanjing: Jiangsu Fine Arts Publishing House. [in Chinese].
30. 高明祿 (2005). 分離的方法, 分離的現代性. 上海, 644頁. [Separate methods, separate modernity] 上海–Shanghai [in Chinese].
31. 高明祿 (2006) 牆是中國當代藝術的歷史和邊界. [The Wall: The History and Frontiers of Chinese Contemporary Art]北京 : 中国人民大学出版社–Beijing: Renmin University of China Press [in Chinese].
32. 陶吉(2001).后 代 術系 [Postmodern Art Systems]. Chongqing,。重–Chongqing, 644 [in Chinese].
33. 李超 (2007). 中国 代油画史 上海[History of Modern Chinese Oil Painting in Shanghai]. : 上海 画出版社–Shanghai: Shanghai Painting and Calligraphy Publishing House, 392 页 [in Chinese].
34. 不煞 (2004). 關於中國現代藝術. [About Chinese modern art]. 上海, 上海大學。– Shanghai, Shanghai University [in Chinese].